

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ОБЛІКУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету фінансів та обліку
Андрій КІЗИМА
„30” 2024р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної
роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ
„30” 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ІННІОТ
Святослав ПИТЕЛЬ
„30” 2024р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни „**ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА**”

Ступінь вищої освіти – **магістр**

Галузь знань 07 „**УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**”

Спеціальності 072 „**Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок**”

Освітньо-професійна програма «**Фінансовий менеджмент**»

Кафедра ФІНАНСІВ ІМ. С. ЮРІЯ

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год)	Практичні заняття (год)	ІРС (год)	Тренінг (год)	СРС (год)	Разом (год)	Залік (семестр)
Денна	I	I	16	30	5	6	93	150	I
заочна	I	I	8	4	-		138	150	II

30.01.2024

Тернопіль – 2024

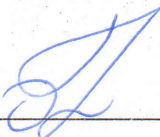
Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки магістра галузі знань 07 „Управління та адміністрування” спеціальності 072 „Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”, затвердженої Вченою Радою ЗУНУ (протокол № 11 від 26.06.2024 р.)

Робочу програму склав д.е.н., проф. Андрій КРИСОВАТИЙ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фінансів ім. С. І. Юрія, протокол № 1 від 26 серпня 2024 р.

Зав. кафедри Андрій КРИСОВАТИЙ

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності з фінансів, банківської справи та страхування, протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Керівник групи забезпечення спеціальності Ольга КИРИЛЕНКО

Гарант ОП Ольга КНЕЙСЛЕР

Структура дисципліни «Фіскальна політика»

1. Опис дисципліни

Дисципліна – Фіскальна політика	Галузь знань, напрям підготовки, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Обов'язкова Загальна підготовка Мова навчання: українська
Кількість залікових модулів - 4	Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» Освітньо-професійна програма «Фінансовий менеджмент»	Рік підготовки Денна – 1 Заочна – 1 Семестр Денна – 1 Заочна – 2
Кількість змістових модулів - 2	Ступінь вищої освіти - магістр	Лекції: Денна форма – 16 год. Заочна форма – 8 год. Практичні заняття: Денна форма – 30 год. Заочна форма – 4 год.
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: Денна форма – 93 год. Заочна форма – 138 год. Тренінг – 6 год. Індивідуальна робота – 5 год.
Тижневих годин: 10 год., з них аудиторних - 3 год.		Вид підсумкового контролю - залік

2. Мета й завдання вивчення дисципліни "Фіскальна політика"

2.1. Мета вивчення дисципліни

Мета курсу «Фіскальна політика» - сприяти підготовці кваліфікованих фахівців, що володіють системою знань з теорії та практики оподаткування і фіскальної політики.

Програма та тематичний план дисципліни орієнтовані на глибоке та ґрунтовне засвоєння студентами знань з теорії та практики оподаткування і фіскальної політики; засвоєння навиків практичної роботи у сфері оподаткування як платників податків, так і працівників органів Державної податкової служби України.

Курс сформований на основі науково – обґрунтованих знань та припущень і орієнтований на сучасне економічне мислення. Отримані знання сприятимуть кращому розумінні мотивів поведінки суб'єктів держави на різних стадіях економічного розвитку, аналізу правильності прийняття рішень стосовно формування та розподілу фінансових ресурсів держави. Курс передбачає отримання знань стосовно теорії та практики оподаткування та податкового регулювання, формування та використання доходів бюджетів, організації

проведення державних закупівель та тендерів, фінансового та податкового менеджменту.

Вивчення курсу «Фіскальна політика» передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із єдиного фахового вступного випробування, єдиного вступного іспиту та цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях та практичних заняттях, самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Завдання курсу «Фіскальна політика»:

- вивчення теоретико-організаційних основ фіскальної політики;
- ознайомлення з науковими дискусіями стосовно змісту та напрямків проведення фіскальної політики.
- формування системи знань про процес акумулювання та витрачання фінансових ресурсів держави;
- дослідження ефективності використання категорій фіскальної політики.

Мета проведення лекцій полягає у тому, щоб ознайомити студентів із головними організаційними та методичними основами фіскальної політики, науковими дискусіями стосовно змісту та напрямків проведення фіскальної політики.

Мета проведення лекцій полягає у:

- викладенні студентам у відповідності з програмою та робочим планом основних питань ефективності використання категорій фіскальної політики, звертаючи головну увагу на основи її проведення в практичній фаховій діяльності;
- сформувати у студентів цілісну систему теоретичних знань з курсу «Фіскальна політика».

Мета проведення практичних занять полягає у тому, щоб виробити у студентів практичні навички акумулювання та витрачання фінансових ресурсів держави з метою їх використання в управлінській діяльності.

Завдання проведення практичних занять:

- навчитися використовувати отримані результати в практичній управлінській діяльності;
- глибше засвоїти та закріпити теоретичні знання, одержані на лекціях.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни

У процесі вивчення дисципліни «Фіскальна політика» студент має оволодіти наступними компетентностями:

- Здатність спілкуватись іноземною мовою.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Навички міжособистісної взаємодії.
- Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- Здатність працювати в міжнародному контексті.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Передумовою для вивчення дисципліни є засвоєння знань за програмами єдиного вступного іспиту та єдиного фахового вступного випробування.

2.5. Результати навчання

Програмні результати навчання включають в себе:

- Вільно спілкуватися іноземною мовою усно і письмово з професійних та наукових питань, презентувати і обговорювати результати досліджень.
- Доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях.

3. Програма дисципліни «Фіскальна політика»

Змістовий модуль 1. Наукові основи та реалізація фіскальної

політики

Тема 1. Наукова парадигма фіскальної політики.

Загальний зміст категорії “фіскальна політика”. Відмінності “фіскальної політики” від інших економічних категорій. Соціально-економічний зміст фіскальної політики. Інструменти фіскальної політики. Види фіскальної політики.

Наукові теорії фіскальної політики. Класична доктрина. Наукові погляди А.Сміта, Д.Рікардо та інших представників класицизму. Маржиналістська (неокласична) фіскальна думка. Представники маржиналізму та їх наукові узагальнення.

Кейнсіанська теорія фіскального адміністрування. Схильність до споживання та заощаджень. Концепція ефективного попиту, та “вбудовані механізми гнучкості”.

Монетаристська економічна школа. Фрідман та його економічні погляди. Неоконсерватизм, його розвиток; сучасні погляди у фіскальній науці.

Особливості проведення фіскальної політики України.

Тема 2. Фіскальна політика як інститут держави.

Психологічні аспекти при проведенні фіскальної політики. Типи психологічної поведінки платників. Види поведінки платників у країн з низьким та високим рівнем споживання.

Проблеми та можливості легалізації доходів громадян. Форми психологічної реакції на фіскальні дії громадян.

Відмінності регіональної та загальнодержавної фіскальних політик. Ресурсна диференціація регіонів як фактор напрямку фіскальних дій. Інтеграційні процеси регіонів.

Особливості прийняття фіскальних рішень у вільних економічних зонах.

Ефективність фіскальної політики. Рівні ефективності. Вирішення конкретних загальнодержавних цілей у контексті фіскальної ефективності.

Тема 3. Напрямки і форми фіскальної політики.

Форми фіскальної політики. Дискреційна фіскальна політики, зарубіжні та вітчизняні трактування. Види дискреційної фіскальної політики. Прагматика стимулюючої та стримувальної політик. Використання інструментів різних видів дискреційної фіскальної політики.

Недискреційна (автоматична) політика. Вмонтовані стабілізатори, їх види. Податки у ролі вмонтованих стабілізаторів. Види трансфертів, державних витрат – вмонтованих стабілізаторів.

Дієвість вмонтованих стабілізаторів на різних фазах економічних циклів.

Тема 4. Державні витрати та трансфертні платежі.

Соціально – економічний зміст державних витрат. Порівняльна характеристика витрат держави та бюджетних витрат. Структура витрат бюджетів України.

Класифікаційні ознаки державних витрат та їх характеристика. Поточні видатки і видатки розвитку. Функціональна класифікація.

Функціонування інструменту “державних витрат” на різних стадіях економічного розвитку. Зміна попиту та пропозиції, ринкової кон’юнктури за допомогою державних витрат.

Державні закупівлі у складі державних витрат. Механізм їх функціонування. Поняття державних контрактів та державних замовлень. Тендери, їх сутність та порядок проведення. Їх роль у виконанні фіскальних завдань держави та ринковому регулюванні. Ефективність державних закупівель.

Економічний зміст трансферних платежів. Види трансфертів. Порівняльна характеристика функціонування трансфертних платежів в системі інструментів фіскальної політики.

Трансфертні платежі в бюджетній системі України. Трансфертне регулювання бюджетів.

Змістовий модуль 2. Податково-боргові інструменти фіскальної політики. Проблематика фіскальної політики

Тема 5. Оподаткування та податкове регулювання у фіскальній політиці.

Поняття фіскального вибору. Види системних підходів стосовно обґрунтування фіскального вибору. Представники системних підходів. Фіскальний вибір в сучасній ринковій економіці.

Система критеріїв фіскальної політики. Зміст критеріїв. Критерій фіскальної достатності, економічної ефективності, соціальної справедливості. Оптимізація державних рішень за допомогою системи критеріїв. Стабільність та гнучкість фіскальної політики.

Наукові принципи побудови податкової системи. Принцип

платоспроможності. Прогресивна та пропорційна шкала оподаткування. Ціни по Ліндалю. Адміністративна зручність. Горизонтальна та вертикальна рівність в оподаткуванні. Діаграма Лоренца та коефіцієнт Джінні. Визначення визначальної бази. Планування видатків та доходів бюджетів. Етапи здійснення

Політика оптимального оподаткування. Крива Лаффера. Ухилення від оподаткування та проблема тіньової економіки. Проблеми та можливості оптимізації податкових надходжень та суспільних благ.

Прагматика взаємозалежності оподаткування та фіскальної політики. Диспропорції взаємозалежності. Тенденції економічного зростання: запланований та реальний стан. Взаємозалежність між доходами громадян та загальнодержавним економічним зростанням. Проблеми адміністрування податку на додану вартість в Україні. Диспропорції у формуванні загального та спеціального фондів бюджетів. Номінальна та реальна дефіцитність бюджетів України. Прагматика функціонального фінансування бюджетних призначень: проблеми та можливості оптимізації.

Прагматика податкового регулювання внутрішнього виробництва та споживання. Митне регулювання імпорту. Розрахунок та визначення податкових зобов'язань з податків при ввезенні товарів. Визначення податкових зобов'язань з допомогою автоматизованих програмних продуктів.

Тема 6. Борговий інструментарій фіскальної політики

Концептуальна природа державного боргу. Сутність та види державних запозичень.

Борг та його значення у фіскальної політики. Внутрішні та зовнішні запозичення. Використання боргових фінансів у регулюванні економіки. Управління державним боргом. Потенційні загрози від використання боргових інструментів. Боргові цінні папери як інструмент запозичень. Дефіцити бюджетів

Можливості поєднання боргових інструментів з іншими інструментами фіскальної політики.

Тема 7. Проблемні аспекти функціонування фіскальної політики

Лаги функціонування фіскальної політики. Лаг розпізнавання, адміністративний лаг та лаг функціонування.

Політичні проблеми при проведенні фіскальної політики. Політичні позиції стосовно інструменту податків. Політичні тенденції у сфері формування та фінансування державних витрат та трансфертних платежів. Вплив політичного фактору на різних стадіях економічного розвитку. Ефект витіснення при використанні інструментів фіскальної політики.

3. Структура залікового кредиту дисципліни «Фіскальна політика»

Денна форма

Тема	Кількість годин
------	-----------------

	Лекції	Практичні заняття	СРС	ІРС	Тренінг	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Наукові основи та реалізація фіскальної політики						
Тема 1. Наукова парадигма фіскальної політики	2	4	13			Поточне опитування
Тема 2. Фіскальна політика як інститут держави.	2	4	13	2	2	
Тема 3. Напрямки і форми фіскальної політики.	2	4	13			
Тема 4. Державні витрати та трансфертні платежі.	2	4	13	1	2	
Змістовий модуль 2. Податково-боргові інструменти фіскальної політики. Проблематика фіскальної політики						
Тема 5. Оподаткування та податкове регулювання у фіскальної політики	4	6	15			Поточне опитування
Тема 6. Борговий інструментарій фіскальної політики	2	4	13	2	2	
Тема 7. Проблемні аспекти функціонування фіскальної політики.	2	4	13			
ВСЬОГО:	16	30	93	5	6	

Заочна форма

Тема	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
Змістовий модуль 1. Наукові основи та реалізація фіскальної політики			
Тема 1. Наукова парадигма фіскальної політики	4	2	19
Тема 2. Фіскальна політика як інститут держави.			19
Тема 3. Напрямки і форми фіскальної політики.			19
Тема 4. Державні витрати та трансфертні платежі.			19

Змістовий модуль 2. Податково-боргові інструменти фіскальної політики. Проблематика фіскальної політики			
Тема 5. Оподаткування та податкове регулювання у фіскальної політики			24
Тема 6. Борговий інструментарій фіскальної політики	4	2	19
Тема 7. Проблемні аспекти функціонування фіскальної політики.			19
ВСЬОГО:	8	4	138

5. Тематика практичних занять.

Денна форма

Практичне заняття №1-2

Тема 1. Наукова парадигма фіскальної політики.

Мета: Сформувати власну фінансово-економічну наукову думку щодо економічних процесів на основі наукової парадигми фіскальної політики

Питання для обговорення:

1. Соціально-економічний зміст фіскальної політики.
  - 1.1. Загальний зміст категорії “фіскальна політика”.
  - 1.2. Значення фіскальної політики як різновиду державної політики.
  - 1.3. Інструменти фіскальної політики.
  - 1.4. Види фіскальної політики.
2. Класична та неокласична доктрини фіскального адміністрування.
  - 2.1. Класична доктрина. Наукові погляди представників класицизму.
  - 2.2. Маржиналістська фіскальна думка. Представники маржиналізму та їх наукові узагальнення.
3. Кейнсіанська теорія фіскального регулювання.
  - 3.1. Теорія фіскального адміністрування.
  - 3.2. Концепція ефективного попиту.
4. Сучасні тенденції фіскальної науки.
  - 4.1. Неоконсерватизм, його розвиток; сучасні погляди у фіскальній науці.
  - 4.2. Монетаристська економічна школа.
  - 4.3. Особливості кругообігу фінансових ресурсів в державі.
5. Основи та особливості фіскальної політики в Україні.
  - 5.1. Значення ефективної фіскальної політики для вітчизняної економіки.
  - 5.2. Фіскальна політика у сфері формування доходів держави.
  - 5.3. Фіскальна політика розподілу фінансових ресурсів держави.

Практичне заняття № 3-4

Тема 2. Фіскальна політика як інститут держави

Мета: Засвоїти значення фіскальної політики у забезпеченні економічного розвитку

Питання для обговорення:

1. Психологічні аспекти фіскальної політики.
  - 1.1. Типи психологічної поведінки платників.
  - 1.2. Роль фіскальної соціології у взаємовідносинах громадян з державою.
2. Регіональна фіскальна політика.
  - 2.1. Основні ознаки регіональної фіскальної політики.
  - 2.2. Особливості прийняття фіскальних рішень у вільних економічних зонах.
3. Ефективність фіскальної політики.
  - 3.1. Рівні ефективності.
  - 3.2. Основні показники оцінки ефективності фіскальної політики.

Практичне заняття № 5-6

Тема 3. Напрямки і форми фіскальної політики.

Мета: Вивчити механізм і напрями реалізації фіскальної політики

Питання для обговорення:

1. Дискреційна фіскальна політика.
  - 1.1. Форми фіскальної політики. Види дискреційної фіскальної політики.
  - 1.2. Політика уряду на різних стадіях економічного циклу. Поняття “цільової функції” при здійсненні дискреційної фіскальної політики
2. Недискреційна фіскальна політика та вмонтовані стабілізатори.
  - 2.1. Автоматична політика. Вмонтовані стабілізатори, їх види.
  - 2.2. Податки у ролі вмонтованих стабілізаторів. Види трансфертів, державних витрат – вмонтованих стабілізаторів.

Практичне заняття № 7-8

Тема 4. Державні витрати та трансфертні платежі

Мета: Визначити роль державних витрат у реалізації цілей фіскальної політики

Питання для обговорення:

1. Соціально-економічний зміст державних витрат.
  - 1.1. Поняття суспільних благ. Проблема “безбілетного пасажера”.
  - 1.2. Структура витрат бюджетів України. Порівняльна характеристика витрат держави та бюджетних витрат.
2. Класифікація державних витрат.
  - 2.1. Класифікаційні ознаки державних витрат та їх характеристика.
  - 2.2. Поточні видатки і видатки розвитку.
3. Роль державних витрат у регулюванні економіки.
  - 3.1. Державні витрати на різних стадіях економічного розвитку.
  - 3.2. Зміна ринкової кон’юнктури за допомогою державних витрат.

4. Державні закупки та їх економічна ефективність.
  - 4.1. Механізм функціонування державних закупок. Поняття державних контрактів та державних замовлень.
  - 4.2. Тендери, їх сутність та порядок проведення.
5. Трансфертні платежі.
  - 5.1. Економічний зміст трансфертних платежів. Види трансфертів.
  - 5.2. Дотація та субвенція, основні умови їх надання.
  - 5.3. Трансфертне регулювання бюджетів.

Практичне заняття № 9-11

Тема 5. Оподаткування та податкове регулювання як основа фіскальної політики.

Мета: Визначити роль оподаткування у реалізації цілей фіскальної політики

Питання для обговорення:

1. Теоретично-організаційні аспекти обґрунтування фіскального вибору.
  - 1.1. Види системних підходів стосовно обґрунтування фіскального вибору. Представники системних підходів.
  - 1.2. Фіскальний вибір в сучасній ринковій економіці.
2. Критерії проведення фіскальної політики.
  - 2.1. Система критеріїв фіскальної політики.
  - 2.2. Стабільність та гнучкість фіскальної політики.
3. Наукові принципи побудови податкової системи.
  - 3.1. Принцип платоспроможності. Ціни по Ліндалю. Крива Лаффера та політика оптимального оподаткування.
  - 3.2. Проблеми та можливості оптимізації податкових надходжень та суспільних благ.
4. Оподаткування і фіскальна політика: прагматика взаємозалежності.

Практичне заняття № 12-14

Тема 6. Борговий інструментарій фіскальної політики

Мета: Навчитись аналізувати та визначати реальну ефективність боргових інструментів та їх вплив на економічні процеси в країні

Питання для обговорення:

1. Концептуальна природа державного боргу.
2. Борг як інструмент фіскальної політики
3. Сутність та види державних запозичень
4. Муніципальні запозичення
5. Управління державним боргом

Практичне заняття №15

ТЕМА 7. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ.

Мета: Навчитись виділяти проблеми, що перешкоджають ефективній реалізації фінансової політики

Питання для обговорення:

1. Практична проблематика формування та здійснення фінансової політики.
  - 1.1. Характеристика основних перепон (проблем) реалізації фінансової політики. Лаги функціонування фінансової політики.
  - 1.2. Політичний вплив на напрямки реалізації фінансової політики.
  - 1.3. Ефект витіснення при використанні інструментів фінансової політики. Ефект чистого експорту.
  - 1.4. Вплив фінансового регулювання на заощадження та інвестиції, ризик та стимули до праці.
2. Взаємозв'язок фінансової політики з державним боргом та дефіцитом бюджетів.
  - 2.1. Дефіцити бюджетів та державний борг: суть та залежність від фінансової політики.
  - 2.2. Види дефіцитів та їх характеристика.
  - 2.3. Наслідки існування дефіцитів бюджетів.

Заочна форма

Практичне заняття № 1

Тема 1. Наукова парадигма фінансової політики.

Мета: Сформулювати власну фінансово-економічну наукову думку щодо економічних процесів на основі наукової парадигми фінансової політики

Питання для обговорення:

1. Соціально-економічний зміст фінансової політики.
  - 1.1. Загальний зміст категорії “фінансова політика”.
  - 1.2. Значення фінансової політики як різновиду державної політики.
  - 1.3. Інструменти фінансової політики.
  - 1.4. Види фінансової політики.
2. Класична та неокласична доктрини фінансового адміністрування.
  - 2.1. Класична доктрина. Наукові погляди представників класицизму.
  - 2.2. Маржиналістська фінансова думка. Представники маржиналізму та їх наукові узагальнення.
3. Кейнсіанська теорія фінансового регулювання.
  - 3.1. Теорія фінансового адміністрування.
  - 3.2. Концепція ефективного попиту.
4. Сучасні тенденції фінансової науки.
  - 4.1. Неоконсерватизм, його розвиток; сучасні погляди у фінансовій науці.
  - 4.2. Монетаристська економічна школа.
  - 4.3. Особливості кругообігу фінансових ресурсів в державі.
5. Основи та особливості фінансової політики в Україні.

- 5.1. Значення ефективної фінансової політики для вітчизняної економіки.
- 5.2. Фінансова політика у сфері формування доходів держави.
- 5.3. Фінансова політика розподілу фінансових ресурсів держави.

Тема 2. Фінансова політика як інститут держави

Мета: Засвоїти значення фінансової політики у забезпеченні економічного розвитку

Питання для обговорення:

1. Психологічні аспекти фінансової політики.
  - 1.1. Типи психологічної поведінки платників.
  - 1.2. Роль фінансової соціології у взаємовідносинах громадян з державою.
2. Регіональна фінансова політика.
  - 2.1. Основні ознаки регіональної фінансової політики.
  - 2.2. Особливості прийняття фінансових рішень у вільних економічних зонах.
3. Ефективність фінансової політики.
  - 3.1. Рівні ефективності.
  - 3.2. Основні показники оцінки ефективності фінансової політики.

Практичне заняття № 2

Тема 3. Напрямки і форми фінансової політики.

Мета: Вивчити механізм і напрями реалізації фінансової політики

Питання для обговорення:

1. Дискреційна фінансова політика.
  - 1.1. Форми фінансової політики. Види дискреційної фінансової політики.
  - 1.2. Політика уряду на різних стадіях економічного циклу. Поняття “цільової функції” при здійсненні дискреційної фінансової політики
2. Недискреційна фінансова політика та вмонтовані стабілізатори.
  - 2.1. Автоматична політика. Вмонтовані стабілізатори, їх види.
  - 2.2. Податки у ролі вмонтованих стабілізаторів. Види трансфертів, державних витрат – вмонтованих стабілізаторів.

Тема 4. Державні витрати та трансфертні платежі

Мета: Визначити роль державних витрат у реалізації цілей фінансової політики

Питання для обговорення:

1. Соціально-економічний зміст державних витрат.
  - 1.1. Поняття суспільних благ. Проблема “безбілетного пасажирів”.
  - 1.2. Структура витрат бюджетів України. Порівняльна характеристика витрат держави та бюджетних витрат.
2. Класифікація державних витрат.
  - 2.1. Класифікаційні ознаки державних витрат та їх характеристика.
  - 2.2. Поточні видатки і видатки розвитку.

3. Роль державних витрат у регулюванні економіки.
  - 3.1. Державні витрати на різних стадіях економічного розвитку.
  - 3.2. Зміна ринкової кон'юнктури за допомогою державних витрат.
4. Державні закупки та їх економічна ефективність.
  - 4.1. Механізм функціонування державних закупок. Поняття державних контрактів та державних замовлень.
  - 4.2. Тендери, їх сутність та порядок проведення.
5. Трансфертні платежі.
  - 5.1. Економічний зміст трансферних платежів. Види трансфертів.
  - 5.2. Дотація та субвенція, основні умови їх надання.
  - 5.3. Трансфертне регулювання бюджетів.

Практичне заняття № 3

Тема 5. Оподаткування та податкове регулювання як основа фіскальної політики.

Мета: Визначити роль оподаткування у реалізації цілей фіскальної політики

Питання для обговорення:

1. Теоретично-організаційні аспекти обґрунтування фіскального вибору.
  - 1.1. Види системних підходів стосовно обґрунтування фіскального вибору. Представники системних підходів.
  - 1.2. Фіскальний вибір в сучасній ринковій економіці.
2. Критерії проведення фіскальної політики.
  - 2.1. Система критеріїв фіскальної політики.
  - 2.2. Стабільність та гнучкість фіскальної політики.
3. Наукові принципи побудови податкової системи.
  - 3.1. Принцип платоспроможності. Ціни по Ліндалю. Крива Лаффера та політика оптимального оподаткування.
  - 3.2. Проблеми та можливості оптимізації податкових надходжень та суспільних благ.
4. Оподаткування і фіскальна політика: прагматика взаємозалежності.

Практичне заняття № 4

Тема 6. Борговий інструментарій фіскальної політики

Мета: Навчитись аналізувати та визначати реальну ефективність боргових інструментів та їх вплив на економічні процеси в країні

Питання для обговорення:

1. Концептуальна природа державного боргу.
2. Борг як інструмент фіскальної політики
3. Сутність та види державних запозичень

4. Муніципальні запозичення
5. Управління державним боргом

ТЕМА 7. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ.

Мета: Навчитись виділяти проблеми, що перешкоджають ефективній реалізації фіскальної політики

Питання для обговорення:

1. Практична проблематика формування та здійснення фіскальної політики.
  - 1.1. Характеристика основних перепон (проблем) реалізації фіскальної політики. Лаги функціонування фіскальної політики.
  - 1.2. Політичний вплив на напрямки реалізації фіскальної політики.
  - 1.3. Ефект витіснення при використанні інструментів фіскальної політики. Ефект чистого експорту.
  - 1.4. Вплив фіскального регулювання на заощадження та інвестиції, ризик та стимули до праці.
2. Взаємозв'язок фіскальної політики з державним боргом та дефіцитом бюджетів.
  - 2.1. Дефіцити бюджетів та державний борг: суть та залежність від фіскальної політики.
  - 2.2. Види дефіцитів та їх характеристика.
  - 2.3. Наслідки існування дефіцитів бюджетів.

6. Тренінг з дисципліни

Тренинг (англ. training) — це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання в одному виді діяльності або в певній галузі. Тренування (від англ. to train — виховувати, навчати) — комплекс вправ для тренування в чому-небудь. Тренування — система підготовки організму людини з метою пристосування його до підвищених вимог і складних умов роботи й життя.

Порядок проведення тренінгу

1. Вступна частина проводиться з метою ознайомлення з темою тренінгового заняття.
2. Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття у відповідності до поставленого на тренінгу завдання.
3. Практична частина реалізовується шляхом виконання завдань у групах студентів у кількості 3-5 осіб з певних проблемних питань тренінгового заняття.
4. Підведення підсумків. Обговорюються результати виконання завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

Тематика тренінгу:

Ділова гра у формі вирішення ситуаційного завдання розробки стратегії формування фіскальної політики, а також формування і витрачання бюджетних

коштів з метою соціального покращення в країні та забезпечення економічного росту.

7. Тематика самостійної роботи студентів

	Тематика
Тема 1	Інструменти фіскальної політики та їх роль у досягненні загальнодержавних завдань. Еволюція фіскальної політики: зарубіжний та вітчизняний аспект. Особливості реалізації фіскальної політики у реаліях сьогодення. Диференціація поглядів наукових шкіл стосовно методології та напрямків реалізації фіскальної політики держави
Тема 2	Еволюція поведінки індивіда при сплаті податків. Регіональна фіскальна політика: необхідність та соціально-економічна роль. Роль регіонів у виконанні загальнодержавних завдань фіскальної політики.
Тема 3	Дефляційна та рефляційна політики: сутність, умови та напрямки застосування. Можливості використання стимулюючої дискреційної політики в вітчизняних умовах. Політика автоматичних стабілізаторів. Порівняльний аналіз використання автоматичних стабілізаторів у вітчизняній та зарубіжній практиці. Можливості використання податкових стабілізаторів та трансфертних стабілізаторів в українській економіці.
Тема 4	Роль державних витрат як інструменту фіскальної політики України. Державні закупки як важлива складова державних витрат. Зарубіжний контекст політики трансфертного регулювання Еволюція та аналіз трансфертного регулювання в Україні.
Тема 5	Наукове обґрунтування проблеми фіскального вибору. Оцінка вітчизняного використання критеріїв фіскальної політики. Платоспроможність в Україні як фактор соціально-економічного добробуту. Тіньова економіка та її оцінка з позиції вітчизняних реалій. Оподаткування в Україні: тенденції та проблеми розвитку.
Тема 6	Зарубіжний досвід використання боргового інструменту фіскальної політики. Взаємозв'язок запозичень з державними ефективними видатками Загрози використання боргових інструментів
Тема 7	Проблеми використання інструментів фіскальної політики в Україні.

8. Методи навчання

У навчальному процесі застосовуються: лекції, практичні заняття, консультації, самостійна робота, індивідуальна робота, робота у групах, метод опитування, тестування, ситуативне моделювання, ділові ігри, реферування, есе, підготовка і презентація проектів.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Фіскальна політика» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: стандартизовані тести; поточне опитування; залікове модульне тестування та опитування; розрахункові роботи; модульна контрольна робота; інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів заборонено.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

11. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни визначається як середньозважена величина в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4
20%	20%	20%	20%	5%	15%
Поточне оцінювання	Модульний контроль 1	Поточне оцінювання	Модульний контроль 1	Тренінг	Самостійна робота
Усне опитування та тестування по 1-4 темах.	Модульна контрольна робота по 1-4 темах	Усне опитування та тестування по 5-7 темах.	Модульна контрольна робота по 5-7 темах	Оцінка за тренінг визначається як середнє арифм. за складові тренінгу	Реферати та есе відповідно до тематики самостійної роботи

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1-7
2.	Проекційний екран	1-7
3.	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Google Chrome, Firefox)	1-7
4.	Програмне забезпечення для розрахунку податку щодо товарів, які ввозяться на митну територію України QD Professional	5
5.	Персональні комп'ютери	1-7
6.	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-7
7.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-7
8.	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. д.)	1-7

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Барановський О. І. Координація фіскальної і монетарної політики. *Фінанси України*. 2024. № 2. С. 7-25.
2. Бондарук Т. Г. Фіскальна політика в умовах воєнного стану як фактор економічного розвитку територій. *Ефективна економіка*. 2022. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2022_12_4
3. Бюджетний кодекс України. Урядовий кур'єр. 25.06.2010р. №131.

4. Вдовічен А., Табенська Ю, Урсакий Ю. Фіскальні інструменти впливу на економічний розвиток країн. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2022. № 3. С. 51-62
5. Жовнір Н. М., Галай В.М. Скоординована фіскальна політика в умовах військових дій. *Ефективна економіка*. 2024. № 2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.41>
6. Заруба Д. В. Сутність та роль фіскальної групи інструментів у забезпеченні збалансованого (сталого) розвитку на засадах зеленої економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 10. С. 175-181.
7. Крисоватий А., Луцик А. Фіскальна політика: навч. посіб.-Тернопіль: Підручники і посібники, 2003 .312с.
8. Луцик А.І. Обґрунтування пріоритетності досягнення цілей сталого розвитку у здійсненні фіскальної політики. *Світ фінансів*. 2021. Вип. 1(66). С. 89-101.
9. Луцик, А., Синютка, Н. Податковий інструментарій фіскальної політики в умовах діджиталізації фіскального простору. *Світ фінансів*. 2019. Вип. 1. С. 87-97.
10. Мискін Ю. І., Мартиненко В.В, Мискіна О.О. Сутність фіскальної політики *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. Вип. 2. С. 79-85
11. Податковий кодекс України. /Верховна Рада України. – Офіц.вид. - Голос України від 04.12.2010 - № 229, / № 229-230. – (Бібліотека офіційних видань).
12. Савченко В. Ф., Лось А.Ф. Фіскальна політика в державі: сутність, етапи розвитку, принципи та інструменти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 2. - С. 62-68.
13. Сочка К. А., Палінчак М.М. Митні платежі як фіскальний інструмент держави: тенденції та виклики поточного періоду. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2023. Вип. 48. С. 65-72.
14. Шаров О. М. Координація монетарної та фіскальної політики: новітні виклики. *Фінанси України*. 2023. № 12. С. 46-60.

15. Якушко І. В. Роль фіскальної політики в забезпеченні конкурентоспроможності національної економіки. *Проблеми економіки*. 2023. № 1. С. 192-197.
16. Anatolii Lutsyk, Maryna Pravdiuk, Oleh Deneha, Vadym Puhalskyi, Inesa Shepel. (2024) Fiscal Tools for Promoting Efficient Economic Growth[J], Archives Des Sciences, Volume 74 , Issue 6. DOI: <https://doi.org/10.62227/as/74608>
17. Andrii Zolkover, Anatolii Lutsyk, Mykhaylo Kapryulya, Ivan Zhygalo, Hanna Kolomiiets. (2024) Fiscal Measures and Their Consequences: European Experience Against Ukrainian Perspectives[J], Archives Des Sciences, Volume 74 , Issue 3. 146-151. DOI: <https://doi.org/10.62227/as/74324>
18. Arroyo Marioli, Francisco & Fatás, Antonio & Vasishtha, Garima, 2023. "Fiscal Policy Volatility and Growth in Emerging Markets and Developing Economies," Policy Research Working Paper Series 10409, The World Bank.
19. Bucheli, Marisa; Lara Ibarra, Gabriel; Tuzman, Diego. (2020) Assessing the Effects of Fiscal Policies on Poverty and Inequality : The Case of Uruguay. Policy Research Working Paper; No. 9499. World Bank, Washington, DC. © World Bank. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/34943> License: CC BY 3.0 IGO
20. Canuto, Otaviano; Giugale, Marcelo. (2010). The Day After Tomorrow : A Handbook on the Future of Economic Policy in the Developing World. World Bank. © World Bank. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2507> License: CC BY 3.0 IGO.
21. Chowdhury M. A. (2021) Fiscal Policy and Forecasting Real GDP *Financial markets, institutions and risks*. Vol. 5, Iss. 4. 5-13.
22. Christina D. Romer, (2021) The Fiscal Policy Response to the Pandemic. Brooking Papers on economic activity. BPEA Conference Drafts, March 25, 2021. URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2021/03/BPEASP21_Romer_conf-draft_updated.pdf
23. Demi A., Xhaferri S., Uku S., Shahini S., Lushi A. (2021) The impact of fiscal policies on Albanian economic growth: The case of value-added tax A. Demi, // *Journal of governance & regulation*. Vol. 10, Iss. 4(Sp. Iss.). 311-325.

24. Dmytro Zakharov, Halyna Kryshchal, Anatolii Lutsyk, Halyna Vasylevska, Alla Chornovol. (2024) Efficiency of Fiscal and Monetary Policy in the Challenging Economic Environment. *Economic Affairs*, Vol. 69, pp. 239-249 DOI:10.46852/0424-2513.1.2024.25

<https://economicaffairs.co.in/Journal/downloadIssue/id/NjI4MA==/file/pdf>

25. Hamza B., Milo P. (2021) Fiscal policy and economic growth: Some evidence from Kosovo. *Journal of governance & regulation*. Vol. 10, Iss. 4. 130-136.

26. Huang C.-J. (2020) The impact of national fiscal rules and government effectiveness on the procyclicality of fiscal policy in the Asia-Pacific countries. *Journal of governance & regulation*. Vol. 9, Iss. 1. 35-43.

27. Kopych R., Shevchuk V. (2021) Asymmetry of External Effects of the Budget Balance of the Largest Eurozone Countries as an Obstacle to Fiscal Policy Coordination. *International Economic Policy*. № 1. 70-90.

28. Krysovaty Andriy, Lutsyk Anatolii, Synyutka Nataliya. (2019) Influence of Time Lags on the Efficiency of Fiscal Policy in Ukraine. 2019 9th international conference on Advanced Computer Information Technologies ACIT'2019. Ceske Budejovice, Czech Republic. June 5–7, 2019. 380–383p.

29. Lacey, Eric; Massad, Joseph; Utz, Robert. (2021) A Review of Fiscal Policy Responses to COVID-19. *Equitable Growth, Finance and Institutions Insight*; World Bank, Washington, DC. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35904> License: CC BY 3.0 IGO.

30. Pigato, Miria A.. (2019). *Fiscal Policies for Development and Climate Action*. International Development in Focus; Washington, DC: World Bank.